

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.55>

POJĘCIE I KATEGORIE POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO DOTYCZĄCEGO PODATKOWYCH WYKROCZEŃ KARNYCH W KONTEKŚCIE DOŚWIADCZEŃ KRAJÓW POSTSOWIECKICH

Natalya Karabaza

*aspirantka Katedry Postępowania Karnego i Kryminalistyki
Państwowego Uniwersytetu Podatkowego (Irpień, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-9526-2155

Www140976karabaza@ukr.net

Adnotacja. W artykule dokonano analizy przepisów krajów postsowieckich regulujących kwestie postępowania sądowego dotyczącego podatkowych wykroczeń karnych (w szczególności uchylania się od opodatkowania). Wskazano na wybór przez ustawodawców różnych podejść do definicji: istoty (treści) systemu terminów „uchylanie się od płacenia podatków, opłat (innych płatności)”, niektórych pojęć związanych z pociągnięciem do odpowiedzialności karnej za uchylanie się od płacenia podatków (wysokość wyrządzonej szkody, zwolnienie z odpowiedzialności karnej), prawo sądu do stosowania dodatkowych i specjalnych (dodatkowych) rodzajów kar. Zidentyfikowano różnice w stosunku sądu do uczestników/podmiotów postępowania (procesu). Stwierdzono, że większość składników aparatu pojęciowo-kategorycznego postępowania sądowego w postępowaniu karnym jest taka sama i odzwierciedla procedurę rozpatrywania sprawy w sądzie, jednak istnieje również użycie określonych terminów. Ustalono, że niektóre prawa postępowania karnego mają pewne cechy związane z podatkami, z dowodami i stosowaniem środków, prowadzeniem skróconego (uproszczonego) postępowania sądowego.

Słowa kluczowe: postępowanie karne, postępowanie sądowe, podatkowe wykroczenia karne, uchylanie się od opodatkowania, aparat pojęciowy, kraje postsowieckie.

CONCEPTS AND CATEGORIES OF COURT PROCEEDINGS REGARDING TAX CRIMINAL OFFENSES IN THE CONTEXT OF THE EXPERIENCE OF POST-SOVIET COUNTRIES

Natalya Karabaza

*Postgraduate Student at the Department of Criminal Process and Criminalistics
State Tax University (Irpın, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-9526-2155

Www140976karabaza@ukr.net

Abstract. The article analyzes the legislation of the countries of the post-Soviet space, which regulates the issue of court proceedings regarding tax criminal offenses (in particular, tax evasion). It is indicated on electing of the different going legislators near determination: there are essences (to the table of contents) of the term system “avoiding payment of taxes, collections (other payments)”, separate concepts, incident to bringing in to criminal responsibility for avoiding payment of taxes (to the size of the inflicted harm, to the release from criminal responsibility), right for a court, on application of additional and special (additional) types of punishments. Found out differences in attributing of court to the participants, subjects of realization (to the process). Ascertained that most constituents of concept category vehicle of judicial realization in a criminal process are identical and represent procedure of consideration of business in a court, however, takes place and the use of specific terms. Established that some criminal procedural laws are characterize by certain peculiarities regarding taxes, related to proof and application of preventive measures, conducting abbreviated (simplified) court proceedings.

Key words: criminal realization, court proceedings, tax criminal offences, avoiding taxation, concept-category vehicle, countries of the post-Soviet space.

ПОНЯТТЯ І КАТЕГОРІЇ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Наталія Карабаза

*аспірантка кафедри кримінального процесу та криміналістики
Державного податкового університету (Ірпін, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-9526-2155

Www140976karabaza@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано законодавство країн пострадянського простору, яке регулює питання судового провадження щодо податкових кримінальних правопорушень (зокрема, ухиленя від оподаткування). Вказано

на обрання законодавцями різних підходів до визначення: сутності (змісту) терміносистеми «ухилення від сплати податків, зборів (інших платежів)», окремих понять, властивих притягненню до кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків (розміру завданої шкоди, звільненню від кримінальної відповідальності), права суду на застосування додаткових та особливих (додаткових) видів покарань. Виявлено відмінності у віднесенні суду до учасників/суб'єктів провадження (процесу). Констатовано, що більшість складових понятійно-категоріального апарату судового провадження в кримінальному процесі є однаковими і відображають процедуру розгляду справи в суді, проте, має місце і використання специфічних термінів. Встановлено, що деяким кримінальним процесуальним законам властиві певні особливості щодо податків, пов'язані із доказуванням та застосуванням запобіжних заходів, проведенням скороченого (спрощеного) судового провадження.

Ключові слова: кримінальне провадження, судове провадження, податкові кримінальні правопорушення, ухилення від оподаткування, понятійно-категоріальний апарат, країни пострадянського простору.

Вступ. Удосконалення національної правової системи, вітчизняного законодавства неможливе без порівняльного досвіду країн однієї правової системи. Завдяки вивченню зарубіжного досвіду формуються «найбільш досконалі з техніко-юридичного боку, актуальні, апробовані протягом тривалого часу застосування, узгоджені з визнаними міжнародними актами законодавчі положення, окреслюються спільні проблеми та напрями їх вирішення і таким чином досягається високий рівень комплексності вивчення об'єкта наукового пошуку» (Бугайчук, 2019: 103). Аналіз кримінальних процесуальних законів країн континентальної системи права показує імплементацію значної кількості правових інститутів та категорій європейського кримінального судочинства у вітчизняний Кримінальний процесуальний кодекс.

Такі категорії як «податкові правопорушення», «понятійно-правовий апарат податкового права», «судове провадження» ставали предметом досліджень з огляду на зарубіжний досвід їх нормативного закріплення (наприклад: Баїк, 2019; Ігнатюк, 2015; Старинець, 2021; Varabash, 2015 та ін.). Проте, понятійно-категоріальний апарат кримінального процесуального права, а тим більше – судового провадження щодо податкових кримінальних правопорушень – залишається поза увагою дослідників, що актуалізує цей напрям наукового пошуку.

Основна частина. Більшість дослідників зарубіжного досвіду звертаються до європейського законодавства (насамперед, Німеччини, Франції), зважаючи на євроінтеграційний курс України. Безумовно, це є правильним підходом. Проте, не слід ігнорувати законодавчі приписи і пострадянських держав, які представляють науковий інтерес, зважаючи на паралельні процеси становлення і розвитку державності. Тож метою цієї публікації є висвітлення законодавчої регламентації понятійно-категоріального апарату судового провадження щодо кримінальних податкових правопорушень саме країн пострадянського простору. До завдань дослідження віднесено: проаналізувати кримінальне, податкове, кримінальне процесуальне законодавство на предмет нормативного використання відповідних понять і категорій та визначити спільні й відмінні риси судового провадження щодо кримінальних податкових правопорушень. Для реалізації мети і завдань публікації використано загальнонаукові і спеціальні *методи* наукового пізнання (акцент зроблено на порівнянні і узагальненні).

Основною категорією науки про податки у різних державах є податок та система податків (система оподаткування). Справляння податків регламентується податковим законодавством, зокрема, кодексами або спеціальними законами. Практично усі держави з розвинутою ринковою економікою свого часу стикнулися із проблемами ухилення від сплати податків, і обрали шлях протидії такого роду діяльності кримінально-правовими засобами, що є соціально обумовленим підходом. Саме кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків (в узагальненому розумінні у цій публікації податкових кримінальних правопорушень) властива державам романо-германської правової системи (за деякими виключеннями не кримінально-правової протидії ухиленню від оподаткування).

Усі пострадянські держави (до них віднесено у цьому дослідженні і країни Балтії) передбачають кримінальну відповідальність за податкові правопорушення, яка врегульована у відповідних кримінальних кодексах. Деякі законодавчі акти закріплюють один склад злочину – ухилення від сплати податків (Грузія, Азербайджан, Казахстан, Узбекистан, Латвія та ін.), а деякі – різновиди такого ухилення, залежно від виду податків, зборів (Киргизька Республіка, Таджикистан та ін.). При цьому, кримінально-караними є і малозначні діяння, наприклад, щодо неподання декларації про доходи (Естонія, Литва, Латвія, Вірменія), подання недостовірних даних про доходи (Литва).

В окремих правових системах має місце вказівка на сутність терміносистеми «ухилення від сплати податків, зборів (інших платежів)», тобто її змістовне наповнення через перерахування дій, що вказують на умисел такої діяльності (Вірменія, Узбекистан, Молдова), в інших – не розкривається об'єктивна сторона цього діяння (Грузія, Литва, Казахстан) або відмежовується безпосередньо ухилення від оподаткування та приховування чи зменшення об'єктів оподаткування (Естонія, Латвія). Іноді певна діяльність визначається кримінально караною задля мети – ухилення від сплати податків (Грузія) або ухилення від подання декларації прирівнюється до ухилення від сплати податків (Вірменія, Молдова).

Примітки до статей КК із визначенням окремих понять, властивих притягненню до кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зокрема, стосовно розміру суми ухилення або умов (періоду) непритягнення до відповідальності мають законодавчі акти Грузії і Казахстану. Це сприяє однаковому розумінню судовими органами понятійно-термінологічного апарату при вирішенні справ про ухилення від оподаткування.

Також слід відмітити, що заохочувальні приписи про звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків містяться у кримінальних кодексах Азербайджанської Республіки, Республіки Грузія, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Республіки Таджикистан, Республіки Узбекистан. В інших пострадянських державах (країни Балтії, Вірменія, Молдова, Туркменістан) не надається оцінка позитивній посткримінальній діяльності особи, винної у вчиненні ухилення від сплати податків (Олійниченко, 2018: 113). Кримінальному законодавству лише деяких країн властиве закріплення права суду на застосування додаткових та особливих (додаткових) видів покарань: позбавлення права займатися певною діяльністю, займати певні посади (Азербайджан, Молдова), ліквідація юридичної особи (Молдова).

Таким чином, податкові правопорушення у пострадянських державах представлені як ухилення від сплати податків, зборів (інших платежів) із законодавчим визначенням/не визначенням способів такого ухилення, кваліфікованих його обставин (повторність, група осіб тощо), окремим роз'ясненням деяких понять (розміру шкоди, можливості звільнення від кримінальної відповідальності) у самій нормі або примітці до статті та застосуванням покарання у виді штрафу, громадських робіт, позбавлення/обмеження волі, можливою дискреції суду щодо визначення додаткових покарань.

Країни пострадянського простору мають кодифіковане законодавство у сфері кримінального судочинства. Після розпаду СРСР деякі з них вже двічі його оновлювали (Грузія, Казахстан, Киргизстан).

На відміну від європейських, більшість кодифікованих актів у сфері кримінального провадження пострадянських країн містять окремі норми із визначенням термінів, що використовуються в них. Так, КПК Грузії (Уголовно-процесуальний кодекс Грузії, 2009) роз'яснює 40 термінів, без дотримання алфавітного порядку; Кодекс Азербайджанської Республіки (Уголовно-процесуальний кодекс Азербайджанської Республіки, 2000) у Розділі I визначає основні поняття, які використовуються у кодексі (43, без алфавітного порядку); 48 понять закріплено і КПК Вірменії (Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Армения, 1998). Терміни та словосполучення виокремлені і в КПК Молдови (понад 50) (Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Молдова, 2003) (серед специфічних терміносистем можна назвати «констатуючий акт», «кімната для допиту», «обґрунтована підозра», «серйозна фактична помилка», «агент під прикриттям», «корисні докази» тощо (Бугайчук, 2019: 106). КПК Туркменістану (Уголовно-процесуальний кодекс Туркменістану, 2009) і КПК Таджикистану (Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Таджикистан, 2009) теж визначають значну кількість термінів (60), які в них використовуються. 58 визначень надає КПК Казахстану (Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Казахстан, 2014). «Наймолодший» кодекс – КПК Киргизької Республіки (Уголовно-процесуальний кодекс Кыргызской Республіки, 2021) ураховує сучасні досягнення законотвірчої техніки і закріплює визначення 57 понять в алфавітному порядку. КПК ж Республіки Узбекистан (Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Узбекистан, 1994) не закріплює роз'яснюючих термінів.

Різний законодавчий підхід використано у країнах Балтії. У КПК Литви (Уголовно-процесуальний кодекс Литовской Республіки, 2002) кожному роз'яснюючому терміну присвячено окрему статтю (р. II). Проте, дослідниками зауважується, що перелік цих термінів є неповним, а деяких – беззмисловим (наприклад, поняття суду першої інстанції розкривається через перелік судів, які розглядають кримінальні справи, аналогічно – поняття суду) (Ігнатюк, 2015: 58) КПК ж Латвії (Уголовно-процесуальний закон Латвії, 2005) і Естонії (Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Естонії, 2003) не виокремлюють вжитих у них термінів.

На відміну від вітчизняного кримінального процесуального закону, в КПК досліджуваних пострадянських держав не йдеться про кримінальне провадження і прив'язку до нього інших понять, категорій і термінів (окрім КПК Естонії, КПК Таджикистану). При цьому, більшість закріплених понять (термінів) розкривається не через їх теоретико-методологічне визначення, а за допомогою переліку складових цього поняття (терміну): наприклад, суд – це суд першої, апеляційної або касаційної інстанції (КПК Азербайджанської Республіки).

Суд віднесено до органів, які здійснюють (ведуть) кримінальний процес, в КПК Азербайджану, Казахстану; до учасників кримінального судочинства – у Таджикистані (суду приділено лише три статті щодо переліку судів, їх складу і повноважень (гл. 4)); у Туркменістані – до органів та осіб, які приймають участь у кримінальному процесі (ст. 52); до органів, відповідальних за провадження у кримінальній справі (з поміж учасників процесу) – Узбекистан (Р. II). Кримінально-процесуальний закон Латвії встановлює, що суд належить до органів, які спрямовують процес (ст. 27). Найбільш влучною, на нашу думку, є приналежність суду до суб'єктів кримінального судочинства (Р. II КПК Киргизької Республіки).

Серед понять, які використовуються в КПК Азербайджану, у контексті судового провадження, виокремлені: суд першої інстанції (п. 7.0.10), суд апеляційної інстанції (п. 7.0.11), суд касаційної інстанції (п. 7.0.12), суддя (п. 7.0.13), головуєчий у судовому засіданні (п. 7.0.14). Аналогічний підхід використано в КПК Вірменії (ст. 6). В КПК Молдови стаття 6 має назву «Терміни та вирази, що використовуються в кодексі» і розкрито термін «судова інстанція» (п. 16 ст. 6).

У КПК Грузії терміни, пов'язані із судовою діяльністю (суд, суддя тощо), відсутні (ст. 3), за виключенням поняття вироку і ухвали, а також судді по нагляду (зміни 2018 р.). Разом з тим, суд визнається учасником кримінального процесу (р. III). Розгляд справи в суді по суті в Грузії охоплює питання не лише постановлення судового рішення, а й його виконання, апеляції, касації, перегляду вироку за нововиявленими обставинами.

Відмінним є розуміння відповідних термінів молдавським законодавцем, зокрема, суд першої інстанції визначено як процедуру – «разрешение посредством постановления приговора уголовного дела по существу

в результате непосредственного рассмотрения судебной инстанцией доказательств с участием сторон»; суддю – як фахівця: «юрист, обладающий дипломом лицензиата, назначаемый на должность в установленном законом порядке, уполномоченный рассматривать поступающие в судебную инстанцию дела»; суддю з кримінального переслідування – як суддю «наделенного функциями уголовного преследования, а также судебного контроля процессуальных действий, осуществляемых в ходе уголовного преследования» (ст. 6). Також для Молдови специфічним є положення про можливість створення спеціалізованих судів (колегій, складів) для розгляду окремих категорій справ (ст. 29).

У КПК Таджикистану серед роз'яснюючих термінів є суд – як орган судової влади, суддя – як посадова особа і суди: першої, касаційної та наглядової інстанцій (ст. 6). КПК Туркменістану, окрім вказаних термінів, роз'яснює ще поняття: судовий розгляд (судове засідання суду першої, касаційної та наглядової інстанцій) і судове провадження (досудове і судове провадження по кримінальним справам) (ст. 6). У цій країні є судовий нагляд з боку Верховного Суду за діяльністю усіх інших судів (ст. 70).

В Киргизії суд визначено як орган, що здійснює правосуддя у кримінальних справах та справах про проступки (п. 48 ст. 5), а суд першої інстанції – як районний та прирівнений до нього міський суд, уповноважений на безпосереднє дослідження та встановлення у судовому засіданні обставин справи та винесення в ній відповідного рішення (п. 49 ст. 5).

Найоб'ємніше визначення поняття «суд першої інстанції» надано в КПК Казахстану (п. 9 ст. 7): воно включає перелік судів за територіальним принципом і напрямки їхньої діяльності. Окрім того, акцентовано увагу на понятті суду, судді, головуючого, вироку.

За відсутності роз'яснення поняття «суд, суддя», латвійський законодавець розмежує суддю (здійснює підготовку до слухання справи) (ст. 47), суд (здійснює судовий розгляд, чинить правосуддя) (ст. 48) і суддю, що скеровує справу після проголошення судового рішення (ст. 49).

Судове провадження (провадження в суді першої інстанції) розпочинається із: попереднього розгляду кримінальної справи (Азербайджан), віддання обвинуваченого до суду (Естонія, Киргизія), підготовчого судового провадження (Литва), підготовки до судового розгляду (Вірменія, Таджикистан, Узбекистан, Латвія), розпорядчого судового засідання (Туркменістан), попереднього слухання справи (Казахстан). У Латвії є невідкладний порядок підготовки справи до судового розгляду (ст. 487).

Підготовче судове засідання властиве Азербайджану, Молдові, Киргизії, Естонії (при наявності відповідних підстав – ст. 258). У грузинському процесі має місце досудове засідання (гл. XXII), а в узбецькому і киргизькому – попереднє слухання (гл. 39).

Суду у підготовчому засіданні надано право ухвалити окрему постанову (Азербайджан) або у судовому засіданні по суті – додаткову постанову (Вірменія). В Узбекистані суд вправі усунути неповноту дізнання, попереднього слідства або суттєвих порушень норм кримінального процесуального закону (ст. 415-1).

Питання загальних засад (умов) судового розгляду виокремлені в КПК Азербайджану (Гл. XLI), Грузії (Гл. XIX), Вірменії (Гл. 41), Молдови (Гл. 1 р. II), Таджикистану (Гл. 32), Туркменістану (Гл. 39), Казахстану (Гл. 42), Узбекистану (Гл. 50), Киргизії (Гл. 40), Латвії (Гл. 40).

В Естонії і Литві про закриття кримінального провадження (кримінальної справи) судом постановляється вирок. Для Естонії також характерними є: подання до суду обвинувального акта в електронній формі; можливість участі у судовому розгляді анонімних свідків; обмеження гласності судового розгляду та ведення записів у судовому засіданні. Схожі обмеження властиві литовському судовому провадженню. Окрім того, в Литві є можливість відновлення розгляду доказів, якщо під час наради суддів щодо вироку прийнято рішення про недостатність доведення обставин справи (Ігнатюк, 2015: 46).

До понятійно-категоріального апарату судового провадження також віднесено терміни і терміносполуки: запасний суддя (Азербайджан, Казахстан, Латвія), вердикт (Азербайджан, Грузія, Киргизія), вирок (усі країни), межі судового розгляду (більшість країн), підготовча частина судового засідання (Вірменія, Молдова, Таджикистан, Казахстан, Узбекистан, Киргизія), судове слідство (усі країни, в Киргизії – судовий розгляд), судові дії (Азербайджан), судові дебати (усі країни, в Киргизії, Латвії – не виокремлюється, передбачено в одній статті), останнє слово підсудного (усі країни, в Киргизії, Латвії – передбачено в одній статті), судове рішення (Азербайджан), фактична і правова сторона справи (Молдова), головний судовий розгляд (Казахстан).

Специфічними лексемами у понятійно-категоріальному апараті судового провадження досліджуваних країн є: додаткова касація, протест (Азербайджан), предмет наради суддів (Молдова), суддя по нагляду (Грузія), спеціалізовані суди (Молдова).

Також, деяким кримінальним процесуальним законам властиві певні особливості щодо податків. Зокрема, КПК Азербайджану передбачено можливість використання в якості доказу протоколу слідчої дії щодо перехоплення відомостей про сплату податків (ст. 134; 134.2.9), яка здійснюється лише за постановою суду (ст. 177; 177.3). За КПК Грузії інформація про рахунки і податки відноситься до інформації про особу, що може мати значення для справи (ч. 3 ст. 136). В КПК Казахстану вказано на визнання документом актів податкових перевірок, висновків податкових органів (ч. 3 ст. 120). КПК Узбекистану передбачає можливість проведення ревізії (ст.ст. 187-2, 187-5), яка є характерною процесуальною дією для податкових правопорушень (питанням ревізії в кримінальному процесі присвячено декілька статей КПК). Ревізія властива і латвійському процесу (ст. 35). Також у Латвії закріплено, якщо кримінальний процес розпочато щодо злочинного діяння, яке може вплинути на визначення розміру податків, суд (як орган, який скеровує процес)

зобов'язаний повідомити про це Службу державних податків (п. 6-1 ст. 372). КПК Киргизької Республіки встановлює правило, за яким при здійсненні провадження, зокрема, й щодо злочинів у сфері оподаткування, до осіб, які займаються підприємництвом і бізнесом, не застосовується взяття під варту (ч. 4 ст. 106).

У КПК Вірменії закріплено прискорений порядок судового розгляду (Р. 9-1), який може застосовуватися при провадженні щодо злочинів, за які встановлено покарання до 10 років позбавлення волі, а отже – і щодо податкових правопорушень. Певне спрощення характерне і для кримінального провадження Молдови (ст. 364-1) – при умові визнання особою вини і заявлення про це клопотання; Туркменістану – щодо злочинів невеликої тяжкості (ст. 406). У КПК Казахстану закріплено скорочений порядок судового розгляду (ст. 382) – для злочинів невеликої, середньої тяжкості і в деяких випадках – щодо тяжких злочинів. Саме у такому порядку розглядаються і злочини щодо ухилення від сплати податків. Спрощене судове провадження у справах щодо проступків характерне і для кримінального процесу Киргизії (ст. 511). Скорочений процес властивий Латвійській державі (ст. 432) – без участі обвинуваченого, якому може бути призначено покарання у виді штрафу (ст. 464).

Висновки. Ухилення від оподаткування, як кримінально каране діяння, врегульоване у кримінальних кодексах усіх пострадянських держав. Податкові правопорушення представлені як ухилення від сплати податків, зборів (інших платежів) із законодавчим визначенням/не визначенням способів такого ухилення, кваліфікованих його обставин (повторність, група осіб тощо), окремим роз'ясненням деяких понять (розміру шкоди, можливості звільнення від кримінальної відповідальності) у самій нормі або примітці до статті та застосуванням покарання у виді штрафу, громадських робіт, позбавлення/обмеження волі, можливістю дискреції суду щодо визначення додаткових покарань.

Понятійно-категоріальний апарат кримінального процесуального права при здійсненні судового провадження, терміни, поняття і категорії у цих державах можна віднести до: (1) теоретико-методологічних (мають визначення в теорії процесуального права) – межі судового розгляду, доказування, засади судового розгляду, частини судового розгляду, види судових рішень, таємниця нарадчої кімнати, вимоги до судових рішень та ін.; (2) практично значимих (вказують на суб'єктів, порядок, алгоритм їх дій, зокрема, й суду (суддів, присяжних)) – суд, запасний суддя, попередній судовий розгляд, підготовча частина судового засідання, судове слідство, судові дебати, зміст і проголошення судового рішення та ін. У КПК окремих країн встановлюються деякі особливості щодо податкових кримінальних правопорушень, пов'язані із доказуванням, застосуванням запобіжних заходів, спрощеним провадженням.

Також у законодавчому забезпеченні понятійно-категоріального апарату судового провадження щодо ухилення від сплати податків та інших податкових кримінальних правопорушень у аналізованих країнах, аналогічно Україні, можна виділити загальнозживану лексику (номінації місця, часу, числові позначення) і тематичну лексику, представлену трьома групами: податкові, кримінальні й кримінальні процесуальні терміни та терміносполуки.

Список використаних джерел:

1. Баїк О. І. Понятійно-категоріальний апарат податкового права України : дис. ... докт. юрид. наук. Львів, 2019. 522 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/45451>
2. Бугайчук А. А. Закон як джерело кримінального процесуального права держав пострадянського простору. *Національний юридический журнал "National law journal: theory and practice"* L. L. C. 2019. № 2 (36). С. 103–108 (Республіка Молдова). URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/2/part_2/23.pdf
3. Ігнатюк О. В. Судове провадження у першій інстанції в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2015. 224 с.
4. Олійниченко В. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за законодавством зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Серія ПРАВО. Випуск 49. Том 2. С. 112–116. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/34771>
5. Старинець Є. А. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) : дис. ... докт. філософ. Одеса, 2021. URL: <http://oduvs.edu.ua/>
6. Уголовно-процесуальний кодекс Азербайджанської Республіки : Закон от 14.07.2000 г. № 907-IQ. URL: <https://online.zakon.kz/Document/?doc> (дата звернення: 15.08.2022).
7. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Армения : Закон от 01.07.1998 г. № ЗР-248. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7460 (дата звернення: 15.08.2022).
8. Уголовно-процесуальний кодекс Грузії : Закон от 09.10.2009 г. № 1772-IIс. URL: http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/_09_10_2009.pdf (дата звернення: 15.08.2022).
9. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Естонії : Закон от 12.02.2003 г. URL: <http://www.yurotdel.com> (дата звернення: 16.08.2022).
10. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Казахстан : Закон от 04.07.2014 г. № 231-V. URL: www.zakon.kz/ugolovno_processualniy_kodeks (дата звернення: 15.08.2022).
11. Уголовно-процесуальний кодекс Кыргызської Республіки : Закон от 28.10.2021 г. № 129. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36639004 (дата звернення: 15.08.2022).
12. Уголовно-процесуальний закон Латвії : Закон от 20.04.2005 г. URL: http://www.pravo.lv/likumi/29_upz.html (дата звернення: 16.08.2022).
13. Уголовно-процесуальний кодекс Литовської Республіки : Закон от 14.03.2002. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/legislation/details/8195> (дата звернення: 16.08.2022).

14. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова : Закон от 14.03.2003 г. № 122. URL: www.yurotdel.com (дата звернення: 16.08.2022).
15. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Таджикистан : Закон от 03.12.2009 г. № 264. URL: mmk.tj/ru/library/-upk_rt.doc (дата звернення: 16.08.2022).
16. Уголовно-процессуальный кодекс Туркменистана : Закон от 18.04.2009 г. № 28-IV. URL: <http://www.minjust.gov.tm/ru/mmerkezi/doc> (дата звернення: 16.08.2022).
17. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан : Закон от 22.09.1994 г. № 2013-XII. URL: <http://www.lex.uz/docs/111463> (дата звернення: 16.08.2022).
18. Barabasch T. M. Die Verwirklichung der normativen und der rechtlichen Grundlagen der Gerichtsverhandlung im Strafverfahren der Ukraine. *Neue Tendenzen im Strafprozessrecht – Deutschland, Polen und die Ukraine*. Frankfurt am Main. Peter Lang GmbH. 2015. Band 79. 247–255.

References:

1. Baik, O. I. (2019). Poniatiino-katehorialnyi aparat podatkovoho prava Ukrainy [Conceptual and categorical apparatus of tax law of Ukraine]. *Abstract of Doctor's thesis*. Lviv. 522 s. URL: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/45451> [in Ukrainian]
2. Buhaichuk, A. A. (2019). Zakon yak dzherelo kryminalnoho protsesualnoho prava derzhav postradianskoho prostoru [The law as a source of criminal procedural law of post-Soviet states]. *Natsionalnyi yurydycheskyi zhurnal "National law journal: theory and practice"* L. L. C. № 2 (36). 103–108 (Republika Moldova). URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/2/part_2/23.pdf [in Ukrainian]
3. Ihnatiuk, O. V. (2015). Sudove provadzhenia u pershii instantsii v kryminalnomu protsesi Ukrainy [Court proceedings in the first instance in the criminal process of Ukraine]. *Abstract of Doctor's thesis*. Irpin. 224 s. [in Ukrainian]
4. Oliinychenko, V. V. (2018). Zvylnennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti za ukhylennia vid splaty podatkov, zboriv (oboviazkovykh platezhiv) za zakonodavstvom zarubizhnykh krain [Exemption from criminal liability for tax evasion, fees (mandatory payments) under the laws of foreign countries]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii PRAVO*. Vypusk 49. Tom 2. 112–116. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/34771> [in Ukrainian]
5. Starynets, Ye. A. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za ukhylennia vid splaty podatkov, zboriv (oboviazkovykh platezhiv) [Criminal responsibility for tax evasion, fees (mandatory payments)]. *Abstract of Doctor's thesis*. Odesa. URL: <http://oduvs.edu.ua/> [in Ukrainian]
6. Ugolovno-processual'nyj kodeks Azerbajdzhanskoj Respubliki : Zakon ot 14.07.2000 g. № 907-IQ. URL: <https://online.zakon.kz/Document/?doc> [in Russian]
7. Ugolovno-processual'nyj kodeks Respubliki Armenija : Zakon ot 01.07.1998 g. № ZR-248. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7460 [in Russian]
8. Ugolovno-processual'nyj kodeks Gruzii : Zakon ot 09.10.2009 g. № 1772-IIc. URL: http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/_09_10_2009.pdf [in Russian]
9. Ugolovno-processual'nyj kodeks Respubliki Jestonii : Zakon ot 12.02.2003. URL: <https://www.juristaitab.ee/sites/> [in Russian]
10. Ugolovno-processual'nyj kodeks Respubliki Kazahstan : Zakon ot 04.07.2014 g. № 231-V. URL: www.zakon.kz/ugolovno-processualniy_kodeks [in Russian]
11. Ugolovno-processual'nyj kodeks Kyrgyzskoj Respubliki : Zakon ot 28.10.2021 g. № 129. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36639004 [in Russian]
12. Ugolovno-processual'nyj zakon Latvii : Zakon ot 20.04.2005. URL: http://www.pravo.lv/likumi/29_upz.html [in Russian]
13. Ugolovno-processual'nyj kodeks Litovskoj Respubliki : Zakon ot 14.03.2002. URL: <https://wipolex.wipo.int/legislation/details/8195> [in Russian]
14. Ugolovno-processual'nyj kodeks Respubliki Moldova : Zakon ot 14.03.2003 g. № 122. URL: www.yurotdel.com [in Russian]
15. Ugolovno-processual'nyj kodeks Respubliki Tadzhiikistan : Zakon ot 03.12.2009 g. № 264. URL: mmk.tj/ru/library/-upk_rt.doc [in Russian]
16. Ugolovno-processual'nyj kodeks Turkmenistana : Zakon ot 18.04.2009 g. № 28-IV. URL: <http://www.minjust.gov.tm/ru/mmerkezi/dos> [in Russian]
17. Ugolovno-processual'nyj kodeks Respubliki Uzbekistan : Zakon ot 22.09.1994 g. № 2013-HII. URL: <http://www.lex.uz/docs/111463> [in Russian]
18. Barabasch T. M. Die Verwirklichung der normativen und der rechtlichen Grundlagen der Gerichtsverhandlung im Strafverfahren der Ukraine. *Neue Tendenzen im Strafprozessrecht – Deutschland, Polen und die Ukraine*. Frankfurt am Main. Peter Lang GmbH. 2015. Band 79. 247–255/ [in German]